

ПЕДАГОГІКА

УДК 378.22-043.61(71):001.891

DOI https://doi.org/10.24919/2308-4863/71-1-33

Олена БАРТОШ,

orcid.org/0000-0001-6733-5516

кандидат педагогічних наук, професор,

професор кафедри соціології та соціальної роботи

Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) olena.bartosh@uzhnu.edu.ua**Зоряна МИГАЛИНА,**

orcid.org/0000-0001-8003-9260

доктор філософії (освіта/педагогіка),

доцент кафедри англійської філології

Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»
(Ужгород, Україна) zoryana.myhalyna@uzhnu.edu.ua

ОСНОВНІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКІ НАВИЧКИ У ПІДГОТОВЦІ ДОКТОРІВ ФІЛОСОФІЇ В КАНАДІ

Значне збільшення кількості докторантів та вимоги ринку праці до розширення кола їхніх знань, компетентностей, умінь та навичок вимагають принципової зміни підходів до організації та змісту підготовки докторантів. Науково-дослідницькі навички сприяють досягненню професіоналізму в майбутній професії. Підготовка докторантів у закладах вищої освіти Канади забезпечує ширший спектр компетентностей, оскільки суто академічних дисциплін, які базуються на вузьких знаннях, недостатньо для задоволення суспільних потреб. Дослідницькі та викладацькі компетентності мають вирішальне значення в таких нових сферах, як підприємництво, соціальна взаємодія, і користуються не меншим попитом, ніж загальні компетентності. Мета дослідження: розглянути зміст ключових компетентностей та навичок, якими мають володіти та послуговуватися у своїй науково-дослідницькій діяльності здобувачі ступеня доктора філософії у Канаді. Методи дослідження: аналіз і синтез психолого-педагогічної літератури – застосовувався для з'ясування специфіки ключових компетентностей та навичок, якими мають володіти та послуговуватися у своїй науково-дослідницькій діяльності здобувачі ступеня доктора філософії у Канаді; узагальнення – для формулювання авторських висновків. Ключова роль освіти у підготовці докторів філософії у Канаді полягає у поглибленні знань шляхом проведення оригінальних досліджень. З огляду на зростаючі соціальні вимоги суспільства до знань, заклади вищої освіти: зосереджені на підготовці докторів філософії як в академічних, так і в неакадемічних сферах; створюють умови для формування ключових навичок, необхідних випускникам на ринку праці, а також розвитку кар'єри; досягають критичної маси дослідників шляхом міждисциплінарного, міжінституційного, міжгалузевого, регіонального та міжнародного співробітництва.

Ключові слова: докторанти, дослідження, заклади вищої освіти, компетентності, Канада, навички, науково-дослідницька діяльність.

Olena BARTOSH,

orcid.org/0000-0001-6733-5516

Candidate of Pedagogical Sciences, Professor,

Professor at the Sociology and Social Work Department

Uzhhorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) olena.bartosh@uzhnu.edu.ua

Zoryana MYHALYNA,

orcid.org/0000-0001-8003-9260

PhD (Education/Pedagogy),

Associate Professor at the English Philology Department

Uzhhorod National University

(Uzhhorod, Ukraine) zoryana.myhalyna@uzhnu.edu.ua

KEY SCIENTIFIC AND RESEARCH SKILLS IN THE TRAINING OF PHD STUDENTS IN CANADA

A significant increase in the number of doctoral students and the requirements of the labor market to expand the scope of their knowledge, competences, abilities and skills require a fundamental change in approaches to the organization and content of training of PhD students. It is scientific and research skills that contribute to the achievement of professionalism in

the future profession. Training of PhD graduates in Canada provides a broader range of competencies, as purely academic courses based on narrow knowledge are not sufficient to meet the societal needs. Research-based and teaching competences are crucial in new areas such as entrepreneurship and social interaction, and are in demand no less than general competences. The purpose of the study: to consider the content of the key competencies and skills that PhD graduates in Canada are to demonstrate and apply in their research activities. Research methods applied: analysis and synthesis of psychological and pedagogical literature used to find out the specifics of the key competencies and skills that PhD graduates in Canada are to demonstrate and apply in their research activities; generalization to formulate authors' conclusions. The key role of institutions of higher education in the training of PhD graduates in Canada is to deepen knowledge through the conduct of original research. In view of the growing social demands to knowledge in the society, institutions of higher education: focus on the training of PhD students in both academic and non-academic fields; set conditions for the formation of key skills needed by graduates in the labor market, as well as career development; reach a critical mass of researchers through regional and international, interdisciplinary, interinstitutional, intersectoral, cooperation.

Key words: PhD students, research, institutions of higher education, competences, Canada, skills, scientific and research activity.

Постановка проблеми. Навчання дослідницьким навичкам є центром інтересу у системі вищої освіти не лише для здобувачів освіти, які прагнуть продукувати нові знання і розуміння, але й для тих, хто має доступ і використовує такі нові знання та розуміння в ході своєї майбутньої професійної діяльності (Gyuris, 2018).

У закладах вищої освіти невід'ємною складовою освітнього процесу є науково-дослідницька діяльність. Її мета – інтегрувати наукову, навчальну та виробничу діяльність у системі вищої освіти. Науково-дослідницька діяльність вважається одним із найважливіших засобів, що реалізовується з метою підвищення якості підготовки майбутніх фахівців, здатних застосовувати досягнення науково-технічного прогресу на практиці (Байлов, Литвинов, Чумак, 2016). Науково-дослідницька робота студентів у закладах вищої освіти – явище багатогранне як за конкретними цілями, так і за організаційними формами, змістом, типами зв'язку між основними компонентами педагогічного процесу. Саме науково-дослідницькі навички сприяють досягненню професіоналізму в майбутній професії.

Аналіз досліджень. Питання професійної підготовки студентів до реалізації науково-дослідницької діяльності залишається особливо актуальним і сьогодні. Так, у своїх наукових дослідженнях вчені звертаються до різних аспектів дослідницької підготовки майбутніх фахівців, зокрема, досліджують зміст та структуру готовності фахівців різних професійних галузей до дослідницької роботи, технології професійної підготовки до науково-дослідницької діяльності, особливості формування дослідницьких умінь студентів та ін. Дослідницькі навички визначаються як дії або завдання, яким можна навчити, які можна практикувати та виконувати для встановлення фактів, постулювання нових ідей, перевірки ідей для збору та аналізу даних (Laidlaw, Aiton, Struthers, Guild, 2012). Отже, вони охоплюють більше, ніж просто практичні технічні навички.

К. Вієно, К. Роджерс та Н. Кемпбел (Vieno, Rogers, Campbell, 2022) пропонують перелік дослідницьких навичок, які мають розвивати освітні програми закладів вищої освіти:

- Прийняття рішень – вибір і виконання конкретного курсу дій.
- Критична оцінка – оцінка методів, даних і висновків опублікованих досліджень для визначення їх достовірності та надійності.
- Синтез інформації – об'єднання інформації з різних джерел у логічний спосіб для формулювання висновків.
- Вирішення проблем – визначення джерел труднощів і пошук розумних і ефективних рішень для них.
- Збір даних – збір інформації за допомогою структурованих методів для підтримки цілей дослідження.
- Аналіз даних – моделювання даних для виявлення тенденцій і кореляцій для формулювання висновків, що пов'язані з набором цілей дослідження.
- Комунікація – обмін інформацією з іншими за допомогою письмових або усних засобів.

У своїх дослідженнях науковці К. Двієр, М. Хоган та І. Стюарт (Dwyer, Hogan, Stewart, 2014), А. Ганізаде (Ghanizadeh, 2017), Т. Мур та Дж. Мортон (Moore, Morton, 2017) вказують на те, що навички комунікації та критичного мислення лежать в основі майже кожного етапу або компонента науково-дослідницької діяльності, а досвідчені дослідники повинні досягти успіху в обох. Таким чином, дослідницькі навички є важливими для розвитку кар'єрних планів. Крім того, наукові розвідки (Crebert, Bates, Bell, Patrick, Cragolini, 2004; Hart, 2019) показують, що навички, які роботодавці вважають за необхідні для демонстрації, виходять за межі технічних навичок, необхідних для виконання роботи, і охоплюють ряд навичок, які можна передавати, наприклад спілкування та вирішення проблем.

Мета статті – розглянути зміст ключових компетентностей та навичок, якими мають володіти

та послуговуватися у своїй науково-дослідницькій діяльності здобувачі ступеня доктора філософії у Канаді.

Виклад основного матеріалу. Враховуючи те, що економіка знань забезпечує критичну масу докторантів, їх кількість стрімко зросла. За даними ЮНЕСКО, з 2000 по 2015 рік кількість докторів філософії зросла у 24 рази в Малайзії, у 5.5 разів у Мексиці, в 3.5 рази в Таїланді, в 2.8 разів в Новій Зеландії, в 2.3 рази в Австралії, в 2.2 рази в Норвегії, в 2.1 рази в Канаді, в 1.7 рази в США, в 1.5 рази у Франції та Португалії, в 1.4 рази в Японії, в 1.3 рази в Німеччині, в 1.1 рази в Швеції. У 2015 році найбільше докторських ступенів було присуджено університетами США (67 500), за ними йдуть китайські університети, які підготували 54,9 тис. докторів. Відповідно зросла і частка проведених ними досліджень (UNESCO Institute for Statistics, 2017). Про найбільше зростання кількості докторів наук повідомили заклади вищої освіти Східної Азії, Австралії, Норвегії, Канади та США. Ці країни продемонстрували подвійне зростання кількості докторів наук за рахунок збільшення іноземних абітурієнтів. Зростання кількості абітурієнтів, які бажають отримати докторський ступінь, пояснюється тим, що це відкриває більше можливостей для працевлаштування, в тому числі за межами академічного середовища.

Канадська асоціація післядипломних досліджень (Canadian Association for Graduate Students) та Товариство викладання та навчання у вищій освіті (Society for Teaching and Learning in Higher Education) у співпраці з головними федеральними агентствами країни, які є відповідальними за фінансування досліджень за різними напрямками (Natural Sciences and Engineering Research Council, Social Sciences and Humanities Research Council, Canadian Institutes of Health Research), та Дослідницькою Радою Великої Британії (UK Research Council) розробили документ (Principles on Key Professional Skills for Researchers) з переліком ключових науково-дослідницьких навичок, якими повинні оволодіти докторанти (Bilodeau, 2008). В переліку документа виокремлені наступні:

1. Комунікативні навички та навички міжособистісного спілкування.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

– визнавати важливість інших аспектів спілкування, включаючи мову тіла та інші форми невербального спілкування;

– ефективно та лаконічно спілкуватися в письмовій та усній формах засобами вербального та невербального спілкування в різноманітному ото-

ченні, використовуючи широкий спектр засобів масової комунікації;

– розвивати та підтримувати мережі співпраці та робочі відносини з керівниками, колегами, працівниками установ та в більш ширшому дослідницькому співтоваристві, демонструвати само розуміння (Я-концепція) та готовність розвивати особисті навички;

– використовувати ефективне спілкування у взаємодії, включаючи слухання, відстоювання позиції, вплив, переконання, співпереживання, прояви чуйності та дипломатії;

– слухати співрозмовника, отримувати відгуки від колег та наукових керівників, давати конструктивний зворотний зв'язок;

– застосовувати навички міжособистісного спілкування для формування команди, досягнення консенсусу, переговорів та управління конфліктами.

Докторанти повинні володіти наступними навичками: міжособистісного спілкування, комп'ютерної / технічної грамотності, роботи в команді.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

– Публічні виступи: презентація досліджень на семінарах, конференціях, стендових сесіях, засіданнях комітету дисертаційної ради; під час проведення опитувань з дослідницькою метою; загальні презентації для установ, закладів, підприємств, громадськості чи уряду; участь у дебатах та виступах; волонтерство під час громадських заходів.

– Написання: подання публікацій до наукових журналів, рецензування статей до наукових журналів, написання статей для широкого загалу, розробка наукових плакатів, написання заявок на гранти та стипендії, надання звітів про хід науково-дослідницької роботи, підготовка пропозицій, написання дисертації.

– Прийняття різноманітних ролей (наставника, вчителя, колеги, члена комітету), а також реагування на різноманітні ситуації, що вимагають різних комунікаційних стратегій.

– Мультимедіа: участь у блогах, соціальних мережах та відео конференціях, обмін даними в електронному вигляді, використання технологій у презентаціях / навчанні.

2. Критичне та креативне мислення.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

– збирати інформацію з різних джерел, включаючи усні та / або письмові висловлювання, роздуми, спостереження, досвід і міркування;

- генерувати нові ідеї, товари, послуги та практики з наміром покращити знання або застосувати їх для конкретної мети в інноваційний спосіб;

- аналізувати та вирішувати проблеми різного характеру (дисциплінарні, професійні, особисті, соціальні), мислити «нестандартно», розвивати творче мислення;

- розвивати високий рівень інноваційної діяльності, нестандартного мислення, прийняття рішень у ситуаціях невизначеності;

- встановлювати зв'язки між галузями та брати участь у метанавчанні, оцінювати актуальність і важливість ідей у різних контекстах, а також критикувати поточні ідеї, практики та парадигми.

Докторанти повинні володіти наступними навичками: аналітичними дослідницькими, вирішення проблем, творчими.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

- Написання: подання курсових та дипломних робіт; подання пропозицій, тез та статей до наукових журналів; подання заявок на стипендію та патенти.

- Викладацька діяльність.

- Дослідницька діяльність: спільне дослідження; застосування методології однієї дисципліни до іншої; участь в семінарах та журнальному клубі; впровадження нової методології в дослідницьку групу; окреслення практичного значення дослідницьких завдань, визначених в дисертаційній роботі.

3. Особиста ефективність.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

- брати участь у змістовних роздумах про історичний розвиток і поточне місце досліджуваної галузі;

- переоцінити свої позиції, цінності та плани на майбутнє у світлі свого життєвого досвіду та критичного самоаналізу;

- самоусвідомлювати свою особистість та інтелектуальні сили;

- досягти належного балансу між особистим життям і роботою, ефективно справлятися зі складними життєвими ситуаціями та особистостями;

- дотримуватися гнучкого курсу дій, який призведе до самодостатності та задоволення особистих і професійних досягнень;

- розуміти важливість управління часом і стресом для виконання завдань із суперечливими термінами виконання одночасно;

- регулярно отримувати доступ до актуальної інформації щодо кар'єрних можливостей та професійного розвитку, керувати нею.

Докторанти повинні володіти наступними навичками: планування, організаційні, орієнтації на деталі.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

- Проінформованість про дослідження: підготовка огляду наукової літератури; виступи з результатами дослідженнями та стендовими презентаціями.

- Демонстрація зобов'язань: проведення наукового дослідження; викладання; участь в комітеті дисертаційної ради; волонтерство; участь в спортивних заняттях; поглиблення особистих інтересів.

- Прогрес: розробка та поновлення плану наукового дослідження; участь у щорічні зустрічі з комітетом дисертаційної ради для оцінки прогресу роботи над дисертаційним дослідженням; оновлення наукового профілю та резюме щонайменше щорічно.

4. Цілісність і етична поведінка.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

- бути обізнаними та дотримуватися професійного кодексу поведінки та стандартів у своїй галузі та за її межами;

- дотримуватися етичних зобов'язань у ситуаціях, пов'язаних із конфліктом інтересів, авторства та інтелектуальної власності;

- виявляти неупередженість і точність під час проведення досліджень, а також під час аналізу та звітування про результати проведених досліджень;

- дотримуватися етичних зобов'язань в мультидисциплінарних і мультикультурних ситуаціях, беручи до уваги соціальні та екологічні міркування;

- демонструвати відповідальну поведінку під час проведення дослідження та дотримуватися стандартів академічного цитування;

- етично вирішувати конкуруючі зобов'язання чи відповідальність, вести переговори та вирішувати етичні дилеми;

- брати участь у критичному аналізі правил і стандартів, щоб переконатися, що вони справедливі.

Докторанти повинні володіти наступними навичками: мультикультурна чутливість та обізнаність.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

- Вимоги до етики та доброчесності: проходження навчального курсу з питань етики; отримання сертифікату інституційної програми.

– Визнання: належне використання цитат, посилань, авторських прав та інтелектуальної власності.

– Зразок для наслідування: дотримання договірних зобов'язань щодо дослідження та викладання; дотримання Кодексу поведінки студента та професійних кодексів поведінки; обізнаність з правами людини.

– Командна діяльність.

5. Викладацька компетентність.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

– розуміти важливість визначення результатів навчання (чого навчати/навчитися), а також найбільш ефективних засобів навчання (як навчати/сприяти навчанню);

– пояснювати складні поняття, пов'язані зі змістом дослідження в різних контекстах;

– мотивувати, наставляти та розвивати інших;

– адаптувати свою навчальну та наставницьку діяльність відповідно до різних стилів навчання.

Докторанти повинні володіти наступними навичками: міжособистісного спілкування, мультикультурної чутливості та обізнаності, лідерства.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

– Викладання: асистентська практика; сесійне викладання; презентації для учнів початкової та середньої школи; наставництво та репетиторство для студентів бакалаврату та магістратури; участь у навчальних заняттях та семінарах; коучинг та навчання в громадських організаціях.

– Адміністративні функції: керівництво дискусійними групами; головування під час нарад; організація конференцій.

6. Соціальна та громадянська відповідальність.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

– робити внесок у суспільство як члена різних місцевих, національних і глобальних спільнот, цінувати громадянську відповідальність, демонструвати здатність спілкуватися з членами інших культур у спосіб, який відповідає професійному контексту;

– демонструвати широке розуміння контексту на національному та міжнародному рівнях, у якому проводяться дослідження;

– враховувати інтереси суспільства, беручи відповідальність за вплив своєї дослідницької діяльності на інших дослідників, зацікавлених сторін, клієнтів, громадян, громади та навколишнє середовище, а також приймати на себе відповідальність за донесення характеру та результатів своїх досліджень до більш широкої спільноти.

Докторанти повинні володіти лідерськими та управлінськими навичками.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

– Сприяння дослідженням: зв'язок з громадськістю для повідомлення спільноті про актуальність дослідження; участь у семінарах та презентаціях для громади; публікація результатів дослідження в не / академічних джерелах.

– Залучення громади: робота в якості експерта або ресурсу для установ, закладів, підприємств, громадськості чи уряду.

7. Лідерство.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

– застосувати навички спілкування, критичного мислення;

– ефективно використовувати свої знання та авторитет для мотивування та скерування інших;

– формулювати бачення, визначати проблеми та рішення, надавати можливості іншим і сприяти командній роботі;

– адаптуватися до складних і мінливих умов, допомагати в цьому іншим;

– визнавати внесок в діяльність інших учасників.

Докторанти повинні володіти наступними навичками: лідерство, навички планування, організаційні навички, орієнтація на деталі.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

– Наглядові функції: наставництво, контроль та делегування дослідницької відповідальності студентам у проектах та стажуваннях; головування або виконавча посада в організації з відповідальністю за управління іншими.

– Досвід реалізації дослідження: розробка плану дослідження, вирішення проблеми, ефективне управління часом, пріоритетне управління.

– Адміністративна роль: фасилітація групи; участь у командному проекті/комісії; документування результатів вирішення конфлікту.

8. Управління дослідженнями.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

– демонструвати організаційні навички, знання фінансового менеджменту, управління людськими ресурсами, управління проектом (також кількома проектами з різними цілями, часовими рамками реалізації та зацікавленими сторонами);

– застосовувати ефективне управління проектами через встановлення цілей дослідження та проміжних етапів, а також через визначення пріоритетів діяльності;

– розуміти концепцію управління дослідницькою діяльністю на основі результатів, використовувати діючі практики для звітування відповідним посадовим особам в закладі, установі, підприємстві, уряді та/або галузі;

– організувати середовище, в якому проводяться дослідження, з метою пошуку нових знань і адаптації цих знань для практичного використання;

– планувати, готувати та управляти бюджетом; інтерпретувати та вести бухгалтерські записи; розробляти, проводити оцінку та укладати контракти.

Докторанти повинні володіти наступними навичками: управлінські навички, гнучкість/адаптивність, навички багатозадачності, володіння комп'ютерною / технічною грамотністю.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

– Дослідницький досвід: управління інформацією; перегляд бюджету заявки на грант; подання заявки на грант; подання звіту про хід роботи.

– Життєвий баланс: участь у комітетах, дослідженнях, заняттях з особистісного розвитку.

– Розбудова громади: розвиток професійної мережі та налагодження стосунків з представниками громади.

9. Мобілізація та трансляція знань.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

– ідентифікувати, створювати, представляти та поширювати знання для використання іншими шляхом мобілізації / трансляції знань;

– підвищувати обізнаність, навчатися через публікації, захист інтелектуальної власності (авторські права, патенти, промислові зразки, комерційні таємниці);

– розуміти мобілізацію / трансляцію знань як процес у дослідницькому циклі;

– розуміти ланцюжок створення цінностей, зв'язок дослідження та прийняття рішень;

– визнавати необхідність довгострокового партнерства та спілкування між дослідниками та користувачами знань;

– для полегшення засвоєння та використання знань, а також для отримання найкращої соціальної та економічної вигоди для суспільства, перевести результати досліджень у знання, що будуть зрозумілі нефахівцям.

Докторанти повинні володіти наступними навичками: спілкування, аналітичні дослідницькі навички, навички вирішувати проблеми.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

– Сприяння дослідженням: участь у заходах для широкої громадськості, закладу, установи, підприємства чи уряду; публікація статей на ненаукових форумах; визначення впливу досліджень на суспільство.

– Підготовка дослідження.

10. Управління кар'єрою.

Докторанти повинні володіти наступними компетентностями:

– брати на себе відповідальність за кар'єрний розвиток, встановлювати реалістичні та досяжні кар'єрні цілі;

– розуміти потребу в постійному професійному розвитку та демонструвати прихильність до нього;

– демонструвати розуміння характеру дослідницьких навичок, які можна перенести в інше робоче середовище, та діапазон можливостей кар'єрного зростання в академічних колах та поза ними;

– демонструвати свої навички, особисті якості та досвід через ефективні резюме, заявки та співбесіди.

Докторанти можуть продемонструвати ці навички через:

– Планування кар'єри: заявки на роботу, гранти, резюме, співбесіди, спілкування, саммаркетинг, відвідування семінарів професійного розвитку.

Заклади вищої освіти поступово зміщують акцент у докторантській освіті з підготовки «PhD як продукту» (розвиток знань через проведення оригінальних досліджень), до підготовки «PhD як процесу» (навчання, яке надасть їм компетенції, необхідні для передачі та застосування знання для потреб глобального ринку праці) (Durette, Fournier, Lafon, 2016).

Значне збільшення кількості докторантів та вимоги ринку праці до розширення кола їхніх знань, компетентностей, умінь та навичок вимагають принципової зміни підходів до організації та змісту підготовки докторантів у закладах вищої освіти. Підготовка докторантів у Канаді забезпечує ширший спектр компетенцій, оскільки суто академічних дисциплін, які базуються на вузьких знаннях, недостатньо для задоволення суспільних потреб. Дослідницькі та викладацькі компетенції мають вирішальне значення в таких нових сферах, як підприємництво, соціальна взаємодія, і користуються не меншим попитом ніж загальні компетенції.

Висновки. В епоху глобального технологічного прогресу перед випускниками докторантури відкриваються професійні можливості у

кар'єрному розвитку, які дозволяють їм використовувати знання та навички, набуті під час навчання в докторантурі. Таким чином, ключова роль освіти у закладах вищої освіти, особливо у підготовці докторів філософії у Канаді полягає у поглибленні знань шляхом проведення оригінальних досліджень. З огляду на зростаючі соціальні вимоги суспільства до знань, заклади вищої освіти: зосереджені на підготовці докторів філософії як в академічних, так і в неакадемічних сфе-

рах; створюють умови для формування ключових навичок, необхідних випускникам на ринку праці, а також розвитку кар'єри; досягають критичної маси дослідників шляхом міждисциплінарного, міжінституційного, міжгалузевого, регіонального та міжнародного співробітництва.

Перспективним напрямом подальших наукових розвідок є дослідження засад підготовки докторів філософії у Канаді до підприємницької діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Байлов А.В., Литвинов О.М., Чумак В.В. Науково-дослідницька діяльність студентів, курсантів, слухачів, аспірантів, ад'юнктів та докторантів: довідник молодого вченого. Харків: ХНУВС, 2016. 364 с.
2. Bilodeau P. Statement of principles on key professional skills requirements for new researchers. Ontario, Canada: NSERC, 2008. P. 1–6.
3. Crebert G., Bates M., Bell B., Patrick C., Cragnolini V. Developing generic skills at university, during work placement, in employment: Graduates perceptions. *Higher Education Research & Development*. 2004. No. 23 (2). P. 147–165.
4. Durette B., Fournier M., Lafon M. The core competencies of PhDs. *Studies in Higher Education*. 2016. No. 41 (8). P. 1–33.
5. Dwyer C.P., Hogan M.J., Stewart I. An integrated critical thinking framework for the 21st century. *Thinking Skills and Creativity*. 2014. No. 12. P. 43–52.
6. Ghanizadeh A. The interplay between reflective thinking, critical thinking, self-monitoring, and academic achievement in higher education. *Higher Education*. 2017. No. 74 (1). P. 101–114.
7. Gyuris E. Evaluating the effectiveness of postgraduate research skills training and its alignment with the Research Skill Development framework. *Journal of University Teaching & Learning Practice*. 2018. No. 15 (4). URL: <https://ro.uow.edu.au/jutlp/vol15/iss4/5>
8. Hart J. Interdisciplinary project-based learning as a means of developing employability skills in undergraduate science degree programs. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*. 2019. No.10 (2). P. 50–66.
9. Laidlaw A., Aiton J., Struthers J., Guild S. Developing research skills in medical students: Guide No.69. *Medical Teacher*. 2012. No. 34 (9). P. 754–771.
10. Moore T., Morton J. The myth of job rediness? Written communication, employability and the 'skills gap' in higher education. *Studies in Higher Education*. 2017. No. 42 (3). P. 591–609.
11. UNESCO Institute for Statistics. Distribution of enrollment by level of tertiary education. 2017. URL: <http://data.uis.unesco.org>
12. Vieno K., Rogers K.A., Campbell N. Broadening the Definition of 'Research Skills' to Enhance Students' Competence across Undergraduate and Master's Programs. *Education Sciences*. 2022. No. 12 (10). e642.

REFERENCES

1. Baylov, A.V., Lytvynov, O.M., & Chumak, V.V. (2016). *Naukovo-doslidnytska diyalnist studentiv, kursantiv, slukhachiv, aspirantiv, adyunktiv ta doktorantiv: dovidnyk molodoho vchenoho* [Scientific and research activities of students, cadets, trainees, post-graduate students, adjuncts and doctoral students: a guide for a young scientist]. Kharkiv National University of Internal Affairs. [in Ukrainian].
2. Bilodeau, P. (2008). *Statement of principles on key professional skills requirements for new researchers*. NSERC.
3. Crebert, G., Bates, M., Bell, B., Patrick, C., & Cragnolini, V. (2004). Developing generic skills at university, during work placement and in employment: Graduates perceptions. *Higher Education Research & Development*, 23 (2), 147–165.
4. Durette, B., Fournier, M., & Lafon, M. (2016). The core competencies of PhDs. *Studies in Higher Education*, 41 (8), 1–33.
5. Dwyer, C.P., Hogan, M.J., & Stewart, I. (2014). An integrated critical thinking framework for the 21st century. *Thinking Skills and Creativity*, 12, 43–52.
6. Ghanizadeh, A. (2017). The interplay between reflective thinking, critical thinking, self-monitoring, and academic achievement in higher education. *Higher Education*, 74 (1), 101–114.
7. Gyuris, E. (2018). Evaluating the effectiveness of postgraduate research skills training and its alignment with the Research Skill Development framework. *Journal of University Teaching & Learning Practice*, 15 (4). ro.uow.edu.au/jutlp/vol15/iss4/5
8. Hart, J. (2019). Interdisciplinary project-based learning as a means of developing employability skills in undergraduate science degree programs. *Journal of Teaching and Learning for Graduate Employability*, 10 (2), 50–66.
9. Laidlaw, A., Aiton, J., Struthers, J., & Guild, S. (2012). Developing research skills in medical students: AMEE Guide No.69. *Medical Teacher*, 34 (9), 754–771.
10. Moore, T., & Morton, J. (2017). The myth of job rediness? Written communication, employability and the 'skills gap' in higher education. *Studies in Higher Education*, 42 (3), 591–609.
11. UNESCO Institute for Statistics (2017). Distribution of enrollment by level of tertiary education. URL: <http://data.uis.unesco.org>
12. Vieno, K., Rogers, K.A., & Campbell, N. (2022). Broadening the Definition of 'Research Skills' to Enhance Students' Competence across Undergraduate and Master's Programs. *Education Sciences*, 12 (10), e642.